

Jan Dionys Viruly, wielrenner en bestuurder

Wim Adriaansen

In de onlangs verschenen biografie van de vliegerschrijver Jons Virulyⁱ wordt ruim aandacht gegeven aan diens wielloopbaan als amateur in het begin van de jaren twintig van de vorige eeuw. Dat wielrennen heeft hij niet van een vreemde want zijn vader, Dio Viruly, had al eerder naam gemaakt in deze toen nog erg elitaire sport. Over Jons Viruly een volgende maal.

Dio Viruly is in 1882 geboren in Rotterdam. Hij woont rond de eeuwwisseling bij zijn moeder in Breda. In zijn jonge jaren is hij een aantal seizoenen lang actief als amateur in de wielensport.ⁱⁱ In die tijd, zo rond het jaar 1900, worden de wielbanen nog uitsluitend bevolkt door aristocraten en andere notabelen, zo schrijft Rewijkⁱⁱⁱ in de inleiding bij een korte biografie over een andere Bredase wielrenner, jonkheer Gerard Bosch van Drakestein. Het wielrennen is dan ook een amateursport, waarbij de amateurstatus nauw is gedefinieerd. Men mag geen geldelijke beloning accepteren en de eer in de sport bestaat uit de lauwerkrans en de bloemen. Meer niet.

Dio Viruly neemt aan een aantal wedstrijden deel, waaronder de Nederlandse kampioenschappen op de baan. Niet onverdienstelijk, zoals zijn biografie in het gezaghebbende en leerzame boek van de sportjournalist George Hogenkamp over de eerste decennia van de wielersport in ons land laat zien. Als rond die eeuwwisseling de fiets binnen het bereik van de middenklasse komt en het geld een rol gaat spelen verandert het karakter van de sport. De elite trekt zich terug van het wielrennen en kiest voor andere takken van sport zoals motor- en autorijden en de vliegsport.

Het wielrennen in de tijd van Viruly sr., aldus Rewijk^{iv}, beperkt zich voornamelijk tot de wielbaan, want het houden van wedstrijden op de openbare weg wordt als

te gevaarlijk beschouwd. De wetgeving verbiedt zelfs vanaf 1905 dit soort wedstrijden, behoudens uitzondering. Omdat het wielrennen als gevaarlijk wordt gezien wordt een verzoek om ontheffing dan ook slechts sporadisch gehonoreerd.

Voor eigen publiek

In het jaar 1902 komt er, mede door toedoen van Viruly, in Breda een wielbaan achter de Baronielaan, langs de oever van het riviertje De Mark. Op 4 juni vindt de officiële opening plaats. Het is een mooie dag en er is belangstelling van wielrenners uit het gehele land. Er is een aantal wedstrijden over de dag verdeeld, waar het publiek graag op afkomt. Dio Viruly doet samen met Goethart mee op het nummer multiplet-race over 2 kilometer. Tandem zouden wij zeggen. Ze winnen de eerste serie en later, onder luid gejuich van de omstanders, ook overtuigend de finale. Het *Dagblad van Noord-Brabant*, dat verslag doet van het evenement, merkt op dat Viruly rijdt in de Transvaalse kleuren en dat hij op een prachtige manier de bochten neemt.^v Omstreeks 1905 is op een avond de houten wielbaan in vlammen opgegaan.^{vi}

Ultimatum

De familie Viruly vindt het wielrennen eigenlijk maar niks. Naar verluidt stelt zijn toekomstige schoonvader, een militair arts in Breda, een ultimatum als hij om de hand van diens dochter vraagt. Dat ultimatum is stoppen met fietsen en een ordentelijke baan zoeken. Hij kiest eieren voor zijn geld^{vii}, trouwt met Tonnie Butner en besluit tot een opleiding tot gemeentesecretaris. Hij krijgt al spoedig een aanstelling als volontair op de gemeentesecretarie in Teteringen. In juni 1906 wordt hij door de Raad van Teteringen ook benoemd tot 'ambtenaar van den burgerlijken stand'. Het is een onbezoldigde functie. Hij is de 'vierde ambtenaar van den burgerlijke stand' en zal alleen als zodanig optreden als de anderen verhinderd zijn. Bij het vertrek van een van hen in 1908 wordt het aantal teruggebracht tot drie. Viruly is dat jaar geslaagd als kandidaat gemeentesecretaris. In de adreslijst van Breda wordt in 1908 achter zijn naam vermeld dat hij secretaris is van de militie-raad.

Maar hij blijft, op afstand, het wielrennen trouw. In 1903 is hij aanwezig bij wedstrijden op de wielbaan in Bergen op Zoom, waar Gerard Bosch van Drakestein

als nieuweling zal koersen. Bosch komt ten val en Viruly treedt regelend op.^{viii} Dat is het begin van een levenslange vriendschap tussen beiden.

Jonkheer Gerard Bosch van Drakestein, die een aantal jaren jonger is dan Viruly, is een niet onbemiddelde telg uit een vooraanstaande familie, die enkele jaren na de eeuwwisseling de wielersport gaat beoefenen. Hij verkeert daarbij in een schemerwereld. Enerzijds is er voor hem het verbleekte ideaal van de amateur, de notabele, die alleen rijdt om de eer. Anderzijds is er de wereld om hem heen van amateurs en vooral professionals die rijden om er geld mee te verdienen. Dat hij amateur blijft en geen professional wordt is hem niet in dank afgenomen. Hij wint als ervaren wielrenner gemakkelijk de wedstrijden ten koste van de jongere amateurs.

Bosch van Drakestein krijgt, om toch een eigen inkomen te verwerven, een baantje op de gemeentesecretarie in Teteringen.^{ix} Dio en hij wonen in Breda vlak bij elkaar en gaan elke dag op de fiets naar het Teteringse gemeentehuis: 'Viruly, met wie ik onderweg nog wel eens een sprintje kon maken. Weliswaar was hij toen geen actief wielrenner meer doch hij reed nog uitstekend en demarreerde weergaloos vlug.' Bij een lange sprint weet hij zijn mede-fietser te verslaan. 'En daarmee kreeg ik vertrouwen in eigen kunnen en droomde alweer van wedstrijden in de toekomst en van overwinningen,^x zo schrijft hij later.

In juni 1907 wordt Viruly vice-voorzitter in de overkoepelende Nederlandsche Wielren Bond.^{xi} Bij de Olympische Spelen van 1908 in Londen vergezelt hij Bosch van Drakestein, die overigens dan nog geen rol van betekenis speelt in de eindklasseringen en de medailles.^{xii} In datzelfde jaar sluit Dio Viruly in Teteringen als ambtenaar van de burgerlijke stand het huwelijk van Bosch van Drakestein.^{xiii} In juni 1911, eerste pinksterdag, zien we Viruly als organisator van een veldrit over 40 km rond zijn woonplaats Breda, die door Bosch van Drakestein overtuigend wordt gewonnen.^{xiv} Hij krijgt de lauwerkrans. Het *Dagblad van Noord-Brabant*^{xv} meldt dat de eerste vijftiengestuurde ook nog een doos manoeuvreerpepen van de Bredase fabriek Kwatta krijgen. De dag wordt afgesloten met een gemeenschappelijke maaltijd. Viruly doet alles in stijl.

Burgemeester

In 1912 solliciteert Dio Viruly naar de vrijgekomen plaats van burgemeester van Westkapelle. Hij wordt benoemd en in 1913 verhuist de familie naar deze plaats op Walcheren. Dio vervult deze functie tijdens de jaren van de Eerste Wereldoorlog en combineert die met een lidmaatschap van Provinciale Staten van

Zeeland. In 1920 neemt hij om persoonlijke redenen, zoal hij zelf schrijft, ontslag en verhuist hij met zijn gezin naar Scheveningen.

Dio Viruly heeft bezittingen in Den Haag en in Scheveningen en is van plan voortaan zijn tijd daaraan te wijden. Daarnaast is hij actief in de politiek. Hij wordt bestuurslid van de Bond van Vrije Liberalen, die in 1922 is opgegaan in de vooroorlogse Liberale Partij. Viruly is van beide bestuurslid.

Nederlandse Wielerbond

Naast zijn politieke functies is Dio Viruly bestuurslid en later, tot einde 1925, voorzitter van de Nederlandsche Wielerbond. Het wielrennen is inmiddels veranderd van een elitesport in een sport voor de stoere mannen die er hun beroep van maken. En dat geeft reden tot tweespalt. Want de bestuurders van de wielerbond op landelijk en provinciaal niveau zijn in veel gevallen nog de notabelen. In de Haagse krant *Het Vaderland* lezen we dat Viruly sr. in de jaren twintig als Nederlands afgevaardigde optreedt in bijeenkomsten van de Union Cycliste Internationale, de UCI en daarbij wordt vergezeld door andere bobo's. Er komt een uitbarsting van het conflict in het midden van het derde decennium. Een groep renners is van mening dat het bestuur er is om hun belangen te dienen. Zij richten een eigen bond op, de Nederlandse Wielren Unie, NWU, die later het predikaat koninklijk krijgt. Als in 1928 de eerste bond, de Nederlandsche Wielerbond, heeft verzuimd de statuten te verlengen en rechtens dus niet meer bestaat neemt de NWU zonder slag of stoot de plaats ervan in. Dat gebeurt tijdens de conferentie van de UCI in Parijs in 1928, waar een beslissing moet worden genomen over de Olympische Spelen die later dat jaar in Nederland zullen worden gehouden.^{xvi} De NWU wordt daar belast met de organisatie ervan, niet de Nederlandsche Wielerbond, die daarmee echt ophoudt te bestaan.

Het zou te ver gaan om hier meer aandacht te geven aan dit conflict, dat, hetgeen blijkt uit krantenberichten, de gemoederen in Nederlands wielerland een aantal jaren lang hoog heeft doen oplaaien.^{xvii}

Dio Viruly accepteert de nieuwe toestand. Hij maakt de overstap en wordt dan tweede secretaris in het dagelijks bestuur van de nieuwe NWU.^{xviii} Dat is een functie die hij gedurende een reeks van jaren zal vervullen. We zien zijn naam daarna nog vele malen terug in de NWU en als afgevaardigde naar het internationale overleg in de UCI.

Dio Viruly blijft ook na zijn aftreden als bestuurslid tot zijn overlijden in 1965 het wel en wee van het wielrennen in ons land volgen, nu echter op afstand.

- ⁱ Wim Adriaansen, *Jons Viruly. Vleugels aan het woord gegeven*, Aprilis, Zaltbommel, 2008
- ⁱⁱ In het gezaghebbende boek van George J.M. Hogenkamp: *Een halve eeuw wielersport, 1867 – 1917*, uitgave van de auteur, Amsterdam, 1916, zijn korte biografieën opgenomen van een aantal wielrenners uit de beschouwde periode. Bij de naam van J.D. Viruly is vermeld: Amateur, die op 8 januari 1899 de 6-uurs onderlinge wedstrijd won te Scheveningen tegen A. van Lier en Sutherland. Hij had vooral op tandem met Gelderman succes. Werd in 1900 en 1901 na Greve tweede in het kampioenschap van Nederland lange afstand en in 1902 tweede in het korte afstand kampioenschap na Gelderman, maar voor Smout. Won op 26 oktober 1902 het kampioenschap van Noord Brabant en beëindigde daarmee zijn racecarrière.
- ⁱⁱⁱ Daniël Rewijk, *Om de sport. Jhr. G.D.H. Bosch van Drakestein en de Nederlandse wielwereld 1902 – 1950*, scriptie Universiteit van Amsterdam, 2002
- ^{iv} Daniël Rewijk, op.cit.
- ^v *Dagblad voor Noord-Brabant*, 3 juni 1902. Waarschijnlijk rijdt Viruly met R.L. Goethart, volgens Hogenboom een verdienstelijk amateur, die ook als schaatsrijder successen heeft geboekt; Hogenboom, op.cit., pag 587
- ^{vi} J.H.H. Houwing, oud-conservatrice van het Stedelijk Museum te Breda, *Herinneringen aan Breda uit het einde der 19^e eeuw – begin 20^e eeuw*, Stedelijk Museum, Breda, 1970, pag. 19
- ^{vii} In George J.M. Hogenkamp, op. cit. lezen we (pag. 383): En Viruly nam bij zijn huwelijk afscheid van de baan.
- ^{viii} G. Bosch van Drakestein, *Een kwart eeuw wielrennen*, *Sport-Echo*, 10 februari 1932
- ^{ix} Gerard Bosch van Drakestein assisteert Dio Viruly in 1906 bij de huwelijkssluiting van Pierre Broos, een amateur wielrenner. Burgemeester en secretaris waren die dag toevallig (?) afwezig. G. Bosch van Drakestein, *Sport-Echo*, 17 februari 1932
- ^x G. Bosch van Drakestein, *Sport-Echo*, 17 februari 1932
- ^{xi} George J.M. Hogenkamp, op. cit, pag 413
- ^{xii} G. Bosch van Drakestein, *Sport-Echo*, 6 april 1932
- ^{xiii} J.D. Viruly sluit als ambtenaar van de burgerlijke stand op 8 december 1908 in Teteringen het huwelijk van Bosch van Drakestein met Margrieta Konings. Een sobere bijeenkomst waar de ouders van beiden verstek laten gaan
- ^{xiv} G. Bosch van Drakestein, *Sport-Echo*, 7 september 1932
- ^{xv} *Dagblad van Noord-Brabant*, 6 juni 1911
- ^{xvi} De NRC van 7 februari 1928 geeft een verslag van de conferentie van de UCI in Parijs, waar de begrafenis van de NWB en de daarvoor in de plaats te stellen NWU aan de orde komt. De NWU wordt belast met het organiseren van het onderdeel wielrennen tijdens de Olympische Spelen van dat jaar in Amsterdam.
- ^{xvii} Over de directe oorzaak van het conflict, het vlagge-incident van Moeskops in 1926, en de nasleep ervan, zie Joris van den Bergh, *Tē midden der kampioenen*, 1^e druk 1942; zie ook Daniël Rewijk, *De kleine oorlog 1926-1928*, in *Om de Sport*, pag. 65 e.v.
- ^{xviii} *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, 10 februari 1928

Recensies

De Ander

Daniël Rewijk

Jan Boesman, *De Vliegende Neger en de Kleine Koningin. Major Taylor en het begin van de Tour de France*. (L.J. Veen, Antwerpen / Amsterdam 2008), 315 p., ill., € 18,90.

Een zwarte president van de Verenigde Staten is lange tijd ongeveer even moeilijk voorstelbaar geweest als een zwarte wereldkampioen wielrennen. Toch was wat in de politiek pas dit jaar werkelijkheid werd, in de wielersport al in 1899 voltrokken; dat jaar werd Marshall "Major" Taylor in Montreal wereldkampioen sprint. Het is te hopen dat het Barack Obama als president beter vergaat dan Major Taylor na zijn wereldtitel. In eigen land kon hij zijn kunnen niet tonen, door uitsluiting van wedstrijden of tegenwerking door zijn concurrenten. Taylor vierde daarom zijn grootste successen in Parijs.

